

La Seu d'Urgell i Andorra: passat, present i futur

Eugeni BREGOLAT i OBIOLS

Després de passar quaranta anys com a diplomàtic rodant món (dotze anys a la Xina, deu a Rússia, cinc a Andorra i alguns més a Indonèsia i Canadà), al jubilar-me, el 2013, vaig tornar al meu poble, la Seu d'Urgell. L'aportació que voldria fer avui a aquesta trobada és donar la meua visió de ciutadà de la Seu sobre Andorra, que en la majoria dels seus punts és vàlida per a molta gent de la Seu i comarca. Jo parlaré de la infraestructura de relacions socials sobre la qual es basa el projecte de l'Àrea Funcional Andorra - Pirineus.

Les relacions entre Andorra i la veïna comarca de la Seu es perden en la nit del temps, es pot dir que són tan velles com la història mateixa. En tenim rastres ben documentats al segle XIII. El casament de l'hereva del Vescomtat de Castellbò, Ermessenda, amb el Comte Roger Bernat II de Foix, el 1208, va incorporar a la casa Comtal de Foix els drets d'aquella sobre Andorra. Això va portar a una disputa entre el Comtat de Foix i el Bisbat d'Urgell que va acabar en guerra oberta. El Comte de Foix va envair el Bisbat i va arribar a ocupar la ciutat d'Urgell i cremar-ne la catedral. El Bisbe Pere d'Urtx i el Comte Roger Bernat III van fer les paus a Lleida el 8 de setembre de 1278, quan van signar el Pariatge, un document feudal que repartia entre els signants els drets de dictar justícia, recol·lectar impostos i reclutar tropes. El Rei d'Aragó Pere III va assistir a l'acte i va ser designat garant del seu compliment.

Com molta gent de la Seu i comarca tinc parents a Andorra. Més que això, pel costat de la mare del meu pare, la padrina, sóc descendent d'andorrans. A les darreries dels anys vuitanta, el primer cop que vaig ser ambaixador a la Xina, em va visitar a Pequín el meu cosí Josep Peralba, Conseller delegat durant molts anys del banc Crèdit Andorrà. Em va dir: "Et donaré una sorpresa: et pots fer andorrà quan vulguis, per la mateixa raó que jo me n'acabo de fer." La mare del Josep era cosina germana del meu pare; el seu avi i la meua àvia, germans. I em va explicar quin era l'arbre familiar: venim de Cal Colltort de Sant Julià; d'allí els nostres avantpassats es van traslladar a Fontaneda, després al Mas d'Alins i finalment

a Civís. La meua àvia es va casar amb el meu avi i se'n va anar a viure a la Vansa. Jo vaig agrair la informació al Josep, però li vaig dir, està clar, que, com que jo em guanyava la vida amb el passaport, no em faria pas andorrà. El cas del Josep i meu és freqüent a la nostra comarca, tant en el familiar com a la feina. De fet, tant l'antecessor del Josep Peralba com a Conseller delegat del Crèdit Andorrà, Pere Roquet, com el seu successor i actual Conseller delegat, Xavier Cornella, van néixer a pobles de la comarca de l'Alt Urgell. No menys d'un miler de persones de la Seu i comarca puguen diàriament a Andorra a treballar.

Les estretes relacions entre la Seu i la seva comarca i Andorra, una autèntica simbiosi, es reflecteixen en molts camps. A part de lloc de residència d'un dels seus dos Caps d'estat, la Seu és la principal porta d'Andorra. El turisme, estretament lligat al comerç, és el principal motor de l'economia andorrana. La primera carretera entre Espanya i Andorra, de la Seu a Sant Julià, va ser inaugurada pel Bisbe Copríncep Benlloch el 1913. Ell va aconseguir que Madrid la pagués, fent veure al govern espanyol que si França, que ja treballava en una carretera cap a Andorra, s'avançava, la seva influència esdevindria molt més gran que l'espanyola. Fins que no es va obrir el túnel d'Envalira, la comunicació entre França i Andorra era tan difícil els mesos d'hivern que fins i tot el correu francès arribava a Andorra via Puigcerdà i la Seu.

L'eclosió de l'Andorra moderna es va produir els anys cinquanta i seixanta amb l'arribada del 600 i la dita *setmana anglesa* (festa dissabte a la tarda), que va permetre que xifres creixents de gent, en un principi sobretot barcelonins, poguessin fer una escapada a Andorra, a "l'estranger", els caps de setmana. Es compraven coses exòtiques a l'Espanya d'aleshores: Duralex, mitges de niló, pots de pinya, whisky, etc. Avui la gran majoria dels turistes que arriben a Andorra ho fan per la Seu.

Els anys setanta l'empresari espanyol Josep Betriu, resident a Andorra, va comprar la muntanya d'Ensiura, a Montferrer, amb la intenció de fer-hi un aeroport per donar servei a Andorra. La part tècnica corria a càrrec del coronel Pellejero. Avui, passat mig segle i després de peripècies diverses, l'aeroport Andorra-Pirineus s'ha consolidat com la via de transport aeri d'Andorra.

Darrerament es parla sovint de la possibilitat d'una connexió ferroviària Puigcerdà - la Seu - Andorra. El temps dirà en què queda.

En el terreny educatiu les relacions entre la Seu i Andorra eren especialment intenses dècades enrere, quan el sistema educatiu andorrà estava menys desenvolupat que ara. Als *hermanos* de La Salle hi havien estudiat molts andorrans, com ara el primer Cap de govern del país, Òscar Ribas. Les noies anaven a les Monges. I uns i altres a l'Institut, on havíem tingut de company el Cap de govern Marc Forné. Explicava l'Òscar Ribas que el seu pare el feia anar, de petit, tant a l'escola francesa com a l'espanyola d'Andorra -a la primera família de tabaquers del país li convenia estar bé amb els dos Veguers, dels quals depenien les quotes de tabac. "I a la tarda perdiem les batalles que havíem guanyat al matí", deia l'Òscar. En efecte, en dos països que s'havien fet la guerra durant segles, els herois de l'un eren considerats malvats a l'altre (Carles V o Felip II; Richelieu o Napoleó). Aquesta anècdota andorrana amaga una profunda categoria europea. Durant milers d'anys els europeus ens hem matat els uns als altres, i si algun dia a les escoles europees s'ensenya història

d'Europa s'haurà de començar per l'anècdota andorrana. Per sort, avui els països de la Unió Europea han superat aquesta fase.

L'Institut d'Ensenyança Mitjana de la Seu va néixer, com la primera carretera de la Seu a Sant Julià, gràcies a Andorra. El 1932, al temps de la Segona República, l'Alcalde de la Seu, Enric Canturri i Ramonet, el *Riambau*, va tindre el feliç acudit d'anar a Madrid a veure el Ministre d'Educació, el seu correligionari Marcel·lí Domingo, per fer-li veure que si no hi havia un institut a la Seu els andorrans anirien a estudiar a França, de manera que la influència espanyola a Andorra aniria de baixa. Va ser escoltat i es va obrir l'Institut de la Seu. Se'n van beneficiar tant els andorrans com els urgellencs. Als anys seixanta -no sé si avui encara és així-, la Seu era la ciutat espanyola amb un percentatge més alt d'universitaris. Cap altra ciutat tan petita tenia aleshores un institut.

Actualment la delegació a la Seu de la Universitat Nacional d'Educació a Distància, la UNED, dona servei a Andorra, i s'hi han graduat un bon nombre d'andorrans.

En el terreny cultural està en tramitació d'inclusió al patrimoni cultural universal de la Unesco un projecte que inclou les esglésies romàniques d'Andorra, la catedral de la Seu i el castell de Foix.

En el camp de la sanitat, l'Hospital andorrà de Meritxell proveeix servei de diàlisi als ciutadans de la comarca de la Seu. I l'Hospital Transfronterer de Puigcerdà, que té fons europeus, dona assistència mèdica a les comarques properes espanyoles i franceses.

L'objectiu del projecte de l'Àrea Funcional Andorra - Pirineus no és cap altre que consolidar i aprofundir aquest ampli teixit de relacions humanes i institucionals, producte de la geografia i la història, ara en el context de la Unió Europea.

Eugeni Bregolat i Obiols,
ambaixador d'Espanya